

SEKSIYA 3. TADBIRKORLIK SOHASIDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY
DASTAKLAR

SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI
TA'MINLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY DASTAKLAR VA RISK-
MENEJMENTNING O'RNI

Shukurov Zoxid Toir o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

zoxidtairovich@gmail.com

+998971717848

Annotatsiya. *Mazkur tezisda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda zamonaviy moliyaviy dastaklar va risk-menejment tizimining o'rni tahlil qilinadi. 2025-yilda O'zbekiston sug'urta bozorida ijobiy o'sish tendensiyasi saqlanib, sug'urta mukofotlari hajmi 10 trln so'mdan oshishi kutilmoqda, kapital bazasi esa mustahkamlanmoqda. Tadqiqot natijalari samarali risk-menejment va zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish sug'urta kompaniyalari barqarorligini oshirishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *sug'urta bozori, moliyaviy barqarorlik, risk-menejment, kapital yetarliligi, likvidlik, fintech, qayta sug'urta.*

Abstract. *This thesis analyzes the role of modern financial instruments and risk management in ensuring the financial stability of insurance companies. In 2025, the insurance market in Uzbekistan continues its growth trend, with premiums expected to exceed 10 trillion UZS and capital strengthening. The results show that effective risk management and modern financial tools improve the stability of insurance companies.*

Keywords: *insurance market, financial stability, risk management, capital adequacy, liquidity, fintech, reinsurance.*

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta kompaniyalari moliyaviy tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida iqtisodiy xavflarni kamaytirish, investitsiya resurslarini shakllantirish va tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynamoqda. Sug'urta bozori barqarorligi nafaqat alohida kompaniyalar faoliyatining samaradorligini, balki butun moliyaviy tizimning ishonchliligi va iqtisodiy o'sish sur'atlarini belgilaydi.

So'nggi yillarda O'zbekiston sug'urta bozori jadal rivojlanib, 2024-yilda sug'urta mukofotlari hajmi 9,8 trln so'mga yetdi va yuqori o'sish sur'atlari kuzatildi. 2025-yilda esa ushbu ko'rsatkichning 10 trln so'mdan oshishi prognoz qilinmoqda.

Mazkur sharoitda sug'urta kompaniyalarining barqaror faoliyat yuritishi bevosita zamonaviy moliyaviy dastaklar va samarali risk-menejment tizimlariga bog'liq. Ayniqsa,

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

kapital yetarliligi, likvidlikni boshqarish, investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish, qayta sug'urta mexanizmlaridan foydalanish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois, mazkur tadqiqotda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda zamonaviy moliyaviy dastaklar va risk-menejment tizimining o'rni kompleks tarzda tahlil qilinadi hamda ushbu yo'nalishda amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi

Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash masalasi iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli yondashuvlar ilgari surilgan.

Xorijiy tadqiqotchilar moliyaviy barqarorlikni asosan to'lov qobiliyati, kapital yetarliligi va risklarni boshqarish bilan bog'laydi. Jumladan, ayrim olimlar to'lov qobiliyatini asosiy ko'rsatkich sifatida e'tirof etadi [1]. Boshqa tadqiqotlarda esa kredit, likvidlik va underwriting risklari sug'urta kompaniyalari barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi qayd etiladi [2].

Shuningdek, kapital yetarliligi va riskka asoslangan kapital yondashuvi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim omili sifatida ko'rsatiladi [3].

Mahalliy tadqiqotlarda esa sug'urta zaxiralari, tarif siyosati, qayta sug'urta va davlat tartibga solish mexanizmlarining ahamiyati ta'kidlanadi.

Yuqoridagi yondashuvlar asosan alohida omillarni o'rganishga qaratilgan. Mazkur tezisning o'ziga xosligi esa sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini zamonaviy moliyaviy dastaklar va risk-menejment tizimlari o'zaro bog'liqligida kompleks tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tezisni tayyorlash jarayonida bir qator ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Xususan, **statistik tahlil, qiyosiy taqqoslash va tizimli yondashuv usullari** qo'llanildi.

Statistik tahlil usuli yordamida O'zbekiston sug'urta bozorining 2023–2025-yillardagi asosiy ko'rsatkichlari, jumladan sug'urta mukofotlari hajmi, to'lovlar, ustav kapitali va kompaniyalar soni dinamikasi o'rganildi. Ushbu usul orqali sug'urta bozorining o'sish tendensiyalari va mavjud muammolari aniqlandi.

Qiyosiy taqqoslash usuli orqali milliy sug'urta bozori ko'rsatkichlari xorijiy tadqiqotlar natijalari bilan solishtirildi. Natijada sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda kapital yetarliligi, risk-menejment va investitsiya faoliyatining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi asoslandi.

Shuningdek, tizimli yondashuv asosida sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi omillar o'zaro bog'liqlikda tahlil qilindi. Bu yondashuv zamonaviy moliyaviy dastaklar va risk-menejment tizimlarining kompleks ta'sirini aniqlash imkonini berdi.

Natijada qo'llanilgan metodologiya sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini baholash va uni oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar hamda amaliy takliflar ishlab chiqishga xizmat qildi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston sug'urta bozori faoliyati va sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. So'nggi yillarda sug'urta bozori barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. Xususan, 2024-yilda sug'urta mukofotlari hajmi 9,8 trln so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 21 foizga oshgan, sug'urta to'lovlari esa 2,2 trln so'mga yetgan. 2025-yilda esa ushbu ko'rsatkichlarning 10 trln so'mdan oshishi prognoz qilinmoqda.

1-jadval. O'zbekiston sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari (2023–2026-yillar)

Ko'rsatkichlar	2023-yil	2024-yil	2025-yil	2026-yil (baholash)
Sug'urta mukofotlari (trln so'm)	8.1	9.8	13.46	16.5–17.5
Sug'urta to'lovlari (trln so'm)	2.0	2.2	2.98	3.4–3.7
Sug'urta kompaniyalari soni (ta)	38	33	36	36–38
Ustav kapitali (trln so'm)	2.29	2.96	3.5+	4.0–4.5

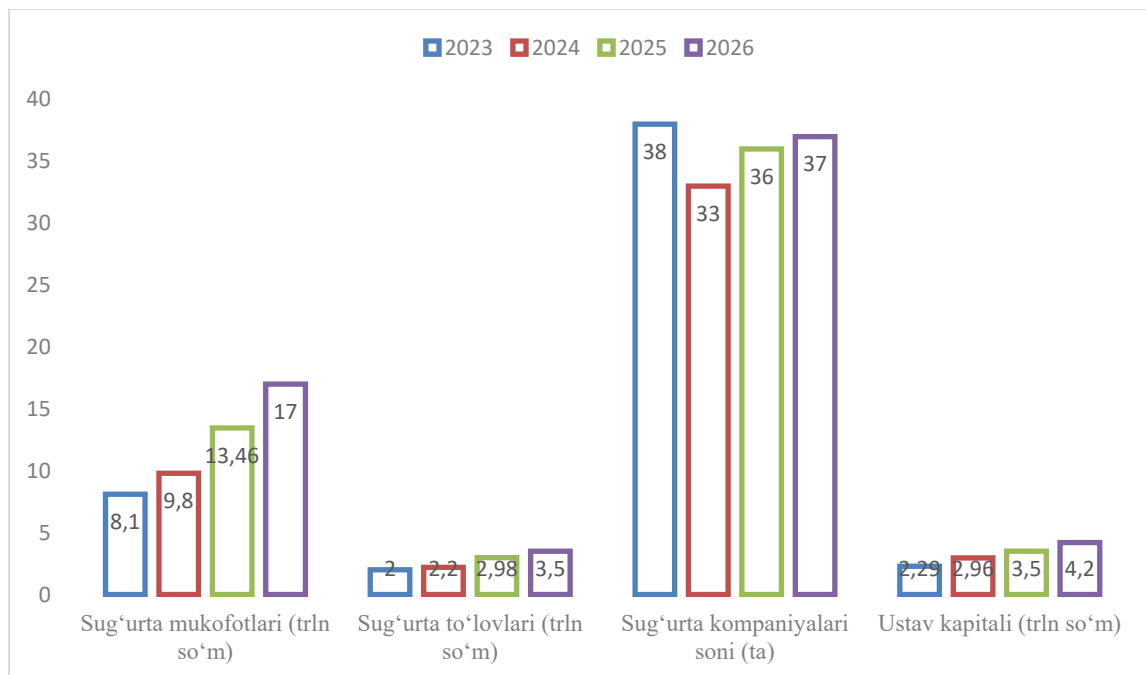
Manba: O'zbekiston Respublikasi istiqbolli loyihalar milliy agentligi, Milliy statistika qo'mitasi va ochiq ma'lumotlar asosida tuzilgan.

Mazkur jadvalda O'zbekiston sug'urta bozorining 2023–2026-yillardagi asosiy ko'rsatkichlari rasmiy statistik ma'lumotlar asosida keltirilgan bo'lib, sug'urta mukofotlari va to'lovlari hajmining izchil o'sib borayotgani bozorning faol rivojlanayotganini ko'rsatadi. Xususan, 2025-yilda sug'urta mukofotlarining keskin oshishi moliyaviy xizmatlarga bo'lgan talabning kengayishi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi hamda sug'urta xizmatlari qamrovining ortishi bilan izohlanadi.

2026-yil bo'yicha ko'rsatkichlar esa 2023–2025-yillardagi dinamik o'sish tendensiyalari asosida iqtisodiy-statistik tahlil va ekstrapolyatsiya usullari yordamida baholangan. Ushbu baholash natijalari sug'urta bozorida barqaror o'sish tendensiyasi saqlanib qolishini, kapital bazasining mustahkamlanishini va risk-menejment tizimlarining takomillashib borishini aks ettiradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

1-rasm. O'zbekiston sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi (2023–2026-yillar).

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi (NAPP) hamda sug'urta bozori ochiq statistik ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Mazkur jadvalda O'zbekiston sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari — sug'urta mukofotlari, sug'urta to'lovlari, sug'urta kompaniyalari soni va ustav kapitalining 2023–2025-yillardagi dinamikasi rasmiy statistik ma'lumotlar asosida aks ettirilgan. 2024-yilda sug'urta mukofotlari va kapital hajmining sezilarli o'sishi kuzatilgan bo'lsa, kompaniyalar sonining qisqarishi bozorda konsolidatsiya jarayonlari kuchayganidan dalolat beradi. 2025-yilda esa sug'urta mukofotlarining keskin oshishi sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabning kengayishi va bozor infratuzilmasining rivojlanishi bilan izohlanadi.

2026-yil ko'rsatkichlari 2023–2025-yillardagi o'sish tendensiyalari asosida iqtisodiy-statistik baholash (ekstrapolyatsiya) usuli orqali shakllantirilgan bo'lib, sug'urta bozorida barqaror o'sish tendensiyasining davom etishini aks ettiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligiga quyidagi omillar bevosita ta'sir ko'rsatadi:

- Kapital yetarliligi — kompaniyaning risklarni qoplash imkoniyatini belgilaydi
- Likvidlik darajasi — qisqa muddatli majburiyatlarni bajarish qobiliyatini ta'minlaydi
- Risk-menejment tizimi — sug'urta risklarini samarali boshqarishni ta'minlaydi
- Investitsiya faoliyati — qo'shimcha daromad manbai sifatida xizmat qiladi

Shu bilan birga, tahlil natijasida quyidagi asosiy muammolar aniqlanadi:

1. Ba'zi sug'urta kompaniyalarida kapital yetarliligi darajasining pastligi
2. Risklarni baholash va boshqarish tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi
3. Investitsiya portfellarining yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

4. Raqamli texnologiyalar va fintech yechimlaridan foydalanish darajasining pastligi
5. Qayta sug'urta mexanizmlarining yetarlicha rivojlanmaganligi

Natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy moliyaviy dastaklar va samarali risk-menejment tizimlari joriy etilmagan sharoitda sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlash murakkablashadi. Aksincha, ushbu instrumentlardan kompleks foydalanish kompaniyalarning raqobatbardoshligini oshirish hamda moliyaviy barqarorligini mustahkamlash imkonini beradi.

Xulosa va takliflar:

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston sug'urta bozorida so'nggi yillarda barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Xususan, sug'urta mukofotlari va ustav kapitalining ortib borishi sug'urta kompaniyalarining moliyaviy salohiyati mustahkamlanayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, kompaniyalar sonining qisqarishi va bozorda konsolidatsiya jarayonlarining kuchayishi raqobat muhitini o'zgartirib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash masalasini yanada dolzarb etmoqda.

Tahlillar natijasida sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi asosiy muammolar sifatida kapital yetarliligining yetarli emasligi, risk-menejment tizimlarining rivojlanmaganligi, investitsiya portfellarining yetarlicha diversifikatsiya qilinmaganligi hamda zamonaviy moliyaviy texnologiyalardan foydalanish darajasining pastligi aniqlangan.

Mazkur muammolarni bartaraf etish va sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

1. Sug'urta kompaniyalarida riskka asoslangan kapital (Risk-Based Capital) tizimini joriy etish va kapital yetarliligini oshirish zarur.
2. Risk-menejment tizimlarini takomillashtirish, xususan, risklarni aniqlash, baholash va monitoring qilishning zamonaviy usullarini qo'llash lozim.
3. Investitsiya portfellarini diversifikatsiya qilish orqali moliyaviy risklarni kamaytirish va daromadlilikni oshirish maqsadga muvofiq.
4. Qayta sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish orqali yirik risklarni taqsimlash va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash zarur.
5. Sug'urta kompaniyalarida fintech va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali xizmatlar sifatini oshirish va operatsion risklarni kamaytirish kerak.
6. Sug'urta bozori ustidan davlat nazorati va tartibga solish mexanizmlarini kuchaytirish, shuningdek xalqaro standartlarga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda zamonaviy moliyaviy dastaklar va samarali risk-menejment tizimlarini kompleks joriy etish ularning raqobatbardoshligini oshirish hamda sug'urta bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Adabiyotlar ro'yxati:

- [1] Panchenko, O., Korniets, Y., & Glazkov, A. (2025). Solvency and investment activity in the structure of financial security of insurance companies. *Scientific Bulletin of Polissia*.
- [2] Mutua, B. M., Wamugo, L., & Theuri, J. (2023). Insurance risks and financial performance of insurance companies. *Journal of Finance and Accounting*.
- [3] Firouzi, M., Emamverdi, G., & Hamidian, M. (2025). Determining the financial solvency level of insurance companies by insurance branches. *Management Strategies and Engineering Sciences*.
- [4] Poufinas, T., & Siopi, E. (2024). Investment portfolio allocation and insurance solvency. *Risks Journal*.
- [5] O'zbekiston Respublikasi Milliy istiqbolli loyihalar agentligi. (2024). O'zbekiston sug'urta bozori bo'yicha statistik ma'lumotlar.
- [6] UzDaily. (2024). O'zbekistonda sug'urta mukofotlari hajmi 9,8 trln so'mga yetdi.

